

EVALUACIJA
MODELA SURADNJE ODGOJNO-
OBRAZOVNIH USTANOVA I ORGANIZACIJA
CIVILNOG DRUŠTVA U PROVEDBI
GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Izveštaj sastavila: mag. soc. et anthrop. Marita Grubišić – Čabo

Mjesto i vrijeme: U Zagrebu, 5. 5. 2023.

Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost Udruge „Delta“ i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda i stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

SADRŽAJ

Okvir istraživanja	3
Cilj evaluacije	4
Modalitet provedbe	4
Ključna pitanja za svaku razinu	4
REZULTATI FOKUS GRUPA	6
Iskustvo i dojmovi procesa izrade Modela	6
<i>Predstavnici OCD-a i nastavnici</i>	7
Izazovi	7
<i>Projektni tim</i>	7
<i>Predstavnici OCD-a i nastavnici</i>	8
Prednosti	9
<i>Projektni tim</i>	9
<i>Predstavnici OCD-a i nastavnici</i>	9
Prijedlozi za poboljšanje Modela	11
<i>Projektni tim</i>	11
<i>Predstavnici OCD-a i nastavnici</i>	11
REZULTATI ANKETNIH UPITNIKA	12
Anketni upitnik za nastavnike i predstavnike OCD-a	12
Anketni upitnik za učenike	16
ZAKLJUČAK	21
Fokus grupe – projektni tim	21
Fokus grupe – nastavnici i predstavnici organizacija civilnog društva	22
Anketni upitnik – predstavnici organizacija civilnog društva i nastavnici	23
Anketni upitnik – učenici	23
PRILOZI	24
Protokol razine 1: Protokol za fokus grupu namijenjenu nastavnicima i predstavnicima organizacija civilnog društva:	24
Protokol razine 2: Protokol za fokus grupu namijenjenu sudionicima projektnog tima	26
Protokol razine 3: Protokol za anketni upitnik namijenjen predstavnicima organizacija civilnog društva i nastavnicima	27
Protokol razine 4: Protokol za anketni upitnik namijenjen učenicima:	30

OKVIR ISTRAŽIVANJA U SVRHU EVALUACIJE MODELA SURADNJE ODGOJNO- OBRAZOVNIH USTANOVA I ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA U PROVEDBI GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Okvir istraživanja

Model suradnje odgojno-obrazovnih ustanova i organizacija civilnog društva (dalje: Model) nastao je s ciljem unapređenja suradnje u provedbi građanskoj odgoja i obrazovanja (GOO). Model je osmišljen tako da nije vezan uz konkretne oblike provedbe GOO, već s ciljem prilagodljivosti i primjenjivosti na različite kontekste provedbe aktivnosti GOO kroz suradnju odgojno-obrazovnih ustanova i organizacija civilnog društva. Izrađen je u suradnji organizacija civilnog društva i osnovnih i srednjih škola kroz nekoliko faza (istraživanje, radne skupine, pilot provedba Modela). Pilot provedba Modela obuhvatila je nove i postojeće suradnje odgojno-obrazovnih ustanova i organizacija civilnoga društva, koje su prilagodile korake Modela prema svojim potrebama za lakši i efikasniji proces suradnje.

Aktivnosti pilot provedbe su uključivale: pripremne aktivnosti i aktivnosti umrežavanja i informiranja (izrada i diseminacija kataloga aktivnosti organizacija civilnoga društva u tri županije, edukacija o primjeni Modela), dogovor suradnje u školskoj godini 2022./2023., formaliziranje suradnje potpisivanjem Sporazuma o suradnji (uz uvrštavanje u ključne dokumente škole), izradu ili prilagodbu dokumentacije za provedbu (npr. potpisne liste, monitoring plan, obrasci za evaluaciju aktivnosti i slično), provedbu aktivnosti, evaluaciju i kratko izvještavanje. U okviru projekta provedeno je i istraživanje s ciljem izrade vanjske evaluacije Modela i njegove pilot provedbe. Kao što će biti vidljivo u nastavku, cilj evaluacije bio je dobiti uvid u slabe i jake strana Modela kroz perspektive projektnog tima, nastavnika, predstavnika organizacija civilnog društva i učenika. Evaluacija je zamišljena kroz četiri razine i provedena je korištenjem metoda fokus grupa i anketnih upitnika. Analiza podataka napravljena je korištenjem deskriptivne statistike i tematske analize.

U nastavku slijedi protokol vanjske evaluacije pilot provedbe Modela.

Cilj evaluacije

- dobiven uvid u perspektivu korisnika te njihovo viđenje slabih i jakih strana Modela
- dobiven uvid u perspektivu izvoditelja te njihovo viđenje slabih i jakih strana Modela
- dobiven uvid u perspektivu članova projektnog tima te njihovo viđenje slabih i jakih strana Modela

Modalitet provedbe

Evaluacija je provedena kroz 4 razine:

1. Sudjelovanje predstavnika organizacija civilnog društva i nastavnika u fokus grupama (nakon procesa pilotiranja). Prva fokus grupa održana je 9. ožujka u 17 sati, u trajanju od sat vremena i 25 minuta. Druga fokus grupa održana je 10. ožujka u 8:30 sati, u trajanju od 45 minuta.
2. Sudjelovanje projektnog tima u fokus grupi (na kraju pilot provedbe Modela), održanoj 1. ožujka 2023. godine, u trajanju od sat vremena i 21 minutu.
3. Anketiranje predstavnika organizacija civilnog društva i nastavnika (na kraju pilot provedbe Modela), u razdoblju od 1. do 30. ožujka 2023. godine.
4. Anketiranje učenika (na kraju pilot provedbe Modela), u razdoblju od 1. do 30. ožujka 2023. godine.

Ključna pitanja za svaku razinu

1. RAZINA

U okviru prve razine provedbe evaluacije, nastavnike i predstavnike OCD-a se na početku pitalo o iskustvu sudjelovanja u fazi pilot provedbe Modela. Nastavno na to, zamolilo ih se da se prisjete dobrih i slabijih strana procesa, kao i glavnih izazova s kojima su se susreli. Ispitanici su komentirali podršku koju su imali kroz pilot provedbu. Uz to, pitalo ih se jesu li primijetili kako je Model suradnje doveo do toga da neke stvari rade, osjećaju ili percipiraju drugačije no prije. Jedan set pitanja odnosio se na Priloge koji su dio Modela. Kako se u istraživačkoj fazi koja je prethodila samo izradi Modela pokazalo kako su informiranost i administrativno

opterećenje neki od glavnih poteškoća u okviru ove suradnje, i ta su se pitanja uvrstila u protokol. Za kraj, predstavnike OCD-a i nastavnike pitalo se na koji način planiraju nastaviti koristiti Model i imaju li preporuke za eventualnu doradu samog Modela.

2. RAZINA

Fokus grupa namijenjena projektnom timu jednako je tako započela s opisom iskustva i dojmovima procesa izrade Modela. Pitalo ih se da opišu koje su to najbolje strane Modela, kao i koje su mu slabije strane. Komplementarno razini 1., pitalo ih se i o glavnim izazovima u samoj izradi, kao i imaju li ideje o eventualnoj nadogradnji Modela.

3. RAZINA

Anketni upitnik za nastavnike i predstavnike organizacija civilnog društva započeo je s nekim sociodemografskim pokazateljima, poput županije i mjesta iz kojeg ispitanici dolaze, spola, dobi i vrste organizacije. Nadalje, pitalo ih se koliko se slažu s tvrdnjama koje se odnose na generalno zadovoljstvo Modelom; korisnost Modela za njihov daljnji rad; proširivanje njihovog znanja o različitim oblicima suradnje; razinu informiranosti; komunikaciju; osjećaj opterećenosti; razumljivost samog Modela; primjenjivost Modela u različitim situacijama; i rasterećenju administrativnih poslova. Uz to, ispitanike se zamolilo da naznače koje su od mogućih 12 Priloga koristili u trajanju pilot faze, a za one koje su koristili ih se pitalo da procijene njihovu korisnost.

4. RAZINA

Učenike se anketnim upitnikom pitalo u kojoj mjeri se slažu s odabranim izjavama. Na taj se način saznalo koliko su zadovoljni načinom provedbe građanskog odgoja i obrazovanja u ovoj godini, što misle o sadržaju međupredmetne teme, smatraju li kako su teme koje su obradili korisne za njih, usvajaju li gradivo lako i kako su doživjeli radnu atmosferu tijekom izvođenja GOO. Pitalo ih se o tome jesu li u okviru tekuće godine teme iz građanskog odgoja i obrazovanja obrađivali na praktičan način i jesu li imali iskustvo drugih izlagača, te jesu li s navedenim zadovoljni. Uz to, postavljeno je pitanje o tome žele li i iduće godine na isti način usvajati sadržaje međupredmetne teme, a dala im se i prilika da naznače s kojim bi načinima obrađivanja bili najzadovoljniji.

REZULTATI FOKUS GRUPA

U okviru evaluacije Modela suradnje odgojno-obrazovnih ustanova i organizacija civilnog društva u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja odrađene su tri fokus grupe.

“Model je dobar alat za ući u suradnju škola i udruga. U procesu pilotiranja sam uživala.”

U fokus grupi namijenjenoj projektnom timu, a održanoj 1. ožujka 2023. godine, sudjelovalo je pet članova tima.

U prvoj fokus grupi namijenjenoj predstavnicima organizacija civilnog društva i škola, a održanoj 9. ožujka 2023. godine

prisustvovalo je 6 ispitanika, od čega pet iz škola, a jedan sudionik iz OCD-a. Od njih 6, troje ispitanika dolazi iz Osječko-baranjske, dvoje iz Istarske, a jedan iz Primorsko-goranske županije.

U drugoj fokus grupi fokus grupi održanoj 10. ožujka 2023. godine, u kojoj su sudjelovali predstavnici OCD-a i nastavnici, sudjelovalo je sedmero ispitanika, pri čemu je njih pet došlo iz organizacija civilnog društva, a dvoje iz škola. Od ukupno sedam, troje ispitanika došlo je iz Istarske županije, a po dvoje su bili iz Primorsko-goranske i Osječko-baranjske županije.

Iskustvo i dojmovi procesa izrade Modela

Projektni tim

Sudionici projektnog tima prisjetili su se procesa izrade Modela i vlastitih dojmova. Krenuli su od mapiranja, skiciranja i izrade radnih verzija priloga te promišljali kamo su ih inicijalne ideje odvele. Reflektirali su se na dobre i loše strane tijekom procesa izrade Modela. Izradu su doživjeli kao živi proces koji im se u svom tijeku činio izazovnim. Ipak, slijed izrade Modela pokazao im se logičnim s obzirom na činjenicu da je započeo istraživačkom dionicom koja je uzela u obzir potrebe i poteškoće u suradnji škola i OCD-a.

Iskoristili su priliku komentirati suradnju unutar projektnog tima opisujući je kao izrazito zadovoljavajuću s posebnim naglaskom na podršku od strane voditelja projekta. Neki članovi tima smatraju da su samim uključivanjem u projektni tim dobili pozitivan osvrt na svoj dosadašnji rad. Sudionici projektnog tima napominju da su se tijekom rada na ovom Modelu otvorile ideje za buduću suradnju, kako unutar projektnog tima tako i s drugim relevantnim dionicima. Suradnja im je pokazala da je potrebno staviti fokus na jedinice

lokalne samouprave kako bi priča bila održiva i van projektne logike. Kao izazovno pokazalo se i pomiriti iskustva te očekivanja.

Predstavnici OCD-a i nastavnici

Predstavnici OCD-a i nastavnici prepoznali su korisnost Modela za udruge i škole s manje iskustva, međutim, mišljenja su kako oni koji već imaju uspostavljenu suradnju mogu profitirati od korištenja Modela. Oni s više iskustva prepoznali su benefite proširenja postojećih suradnji i na druge udruge ili škole, kao i korisnost praćenja svih koraka važnih za suradnju ili korištenja određenih materijala koje nemaju razvijene u okviru svog dosadašnjeg rada. Smatraju kako je suradnja kroz proces pilotiranja bila izuzetno ugodna, pozitivna, konstruktivna i produktivna. Vide vrijednost u tome što su proveli neko vrijeme u okviru procesa pilotiranja Modela, a u kojem se stvorilo razumijevanje za različite kontekste iz kojih dolaze i empatija prema poteškoćama s kojima se svaka od strana susreće.

Izazovi

Projektni tim

Projektni tim je kao izazov procesa prepoznao nedostatak aktivnosti daljnjeg praćenja budući da projektna logika to nije omogućila. Također, Model nije u potpunosti prilagođen uobičajenoj projektnoj logici, a OCD-i najčešće surađuju upravo kroz projekte. Projektni tim iskazuje pretpostavku kako je korisnost Modela upitna za iskusnije udruge, međutim, predstavnici OCD-a i škola (kasnije u tekstu) s bogatim iskustvom naglašavaju vrijednost Modela upravo za sebe.

Izazovno je bilo uklopiti proces pilotiranja u postojeći vremenski okvir zbog specifičnosti pojedinih škola i udruga uključenih u suradnju. Uz to, naglasili su i probleme koji proizlaze iz načina na koji funkcionira međupredmetna tema građanski odgoj i obrazovanje, kao i različitih konteksta udruga i škola, poput vremenske razlike projektnih ciklusa i školske godine. Shodno tome, Model pruža podršku i prijedloge za unificiranje suradnje, ali nije

“Nedostatak, odnosno slabost, vidim u vremenskom okviru koji uvjetuje projekt, a nije nužno u skladu s vremenskim okvirom idealnim za provedbu svih koraka unutar Modela.”

obvezan i ostavlja mogućnost fleksibilnosti što potencijalno može značiti da ovisi o dobroj volji svih sudionika prilikom njegove provedbe.

Projektni tim prepoznao je potrebu za većim zagovaranjem i širom diseminacijom Modela kroz aktivnosti promocije u svim fazama provedbe. Ipak, naglašavaju navedeno više kao problem procesa nego samog Modela.

Predstavnici OCD-a i nastavnici

Kada se u okviru fokus grupa s nastavnicima i OCD-ima govorilo o izazovima Modela, osvrnuli su se većinom na probleme koji proizlaze iz sustava i iz različitosti konteksta iz kojih dolaze. Smatraju kako je širi sustav napravljen tako da dobra suradnja najviše ovisi o tome koliko su pojedinci, poput nastavnika, ravnatelja ili članova udruge motivirani. Navode

“Primarni nedostatak u cijelom procesu proizlazi iz činjenice da projektni vremenski okvir često nije u skladu sa školskom godinom.”

kako ne postoji svijest o potrebi suradnje između škola i organizacija civilnog društva, dok negdje postoji i negativno mišljenje o neformalnom tipu obrazovanja koji bi se odvijao u kontekstu škole. Neki su ispitanici ukazali i na problem vremenske neusklađenosti OCD-a i škola. Drugi sudionici osvrnuli su se na navedeno napominjući kako za takve oblike suradnje nema potrebe za korištenjem svih dostupnih priloga ili dokumenata.

Ispitanici prepoznaju kako su lošiji odnosi u školi faktor koji često uspori ili onemogućuje suradnju. Smatraju kako je problem što ne postoji sustavna podrška suradnji u okviru građanskog odgoja i obrazovanja. Udruge kao problem ističu obvezivanje na suradnju sa školama, budući da u nekim trenucima još uvijek nemaju potvrđeno da će projekt u okviru kojega su zamislili suradnju biti prihvaćen i da će imati kapacitete za stvorene planove. Zaključno, nastavnici i OCD-i većinom ukazuju na probleme koji proizlaze iz šireg konteksta, a ne toliko samog Modela.

Prednosti

Projektni tim

Projektni tim navodi kao glavnu prednost Modela dobru strukturu i konciznost što pripisuje opširnoj komunikaciji tijekom pripreme. Smatraju da je Model koristan alat za budućnost ovog tipa suradnje škola i OCD-a kojim bi se ona dodatno obogatila te učinila smislenijom. Od konkretnih dokumenata izdvajaju priloge kao iznimno korisne i primjenjive i u drugim projektima te svakodnevnim aktivnostima. Ako se govori o formalnom ili neformalnom obrazovanju, smatraju da bi se ovi prilozi mogli koristiti i u kontekstu van GOO što daje na održivoj praktičnosti. Model svojim priložima pomaže usustaviti postojeće procese, dati smjernice i vođenu strukturu. Od priloga, izdvajaju Katalog kao korisno sredstvo umrežavanja i ostvarivanja novih suradnji. Također, Evaluacijski obrazac i Sporazumi pokazali su se izrazito korisnim prilikom revidiranja suradnje, omogućivši lakše postizanje dogovora i kvalitetnije odnose među sudionicima.

“Prilozi u sklopu Modela su korisni za svakodnevne aktivnosti i kao gotovi, unificirani dokumenti smanjuju administrativno opterećenje sudionika.”

Prepoznaju i važnost organizirane aktivnosti koja je za cilj imala umrežavanje na početku pilot provedbe Modela. Kao prednost ističu i participativnost samog procesa izrade Modela.

Predstavnici OCD-a i nastavnici

“Katalog koji daje bazu udruga mi je bilo korisno otkriće za proširivanje suradnji izvan isključivo lokalne zajednice.”

Predstavnici OCD-a i nastavnici izdvajaju Katalog kao izrazitu prednost jer im daje bazu udruga dostupnih za suradnju sa školama. Također, smatraju da je aktivnost umrežavanja bila značajna za olakšavanje suradnje i dijeljenje informacija o aktivnostima koje se nude.

Navode korist Monitoring plana za praćenje aktivnosti i usuglašavanje termina. Napominju kako su dostupni materijali naročito korisni u dugotrajnim aktivnostima. Kao i projektni tim, spominju organiziranu aktivnost kao korisnu za stjecanje i razmjenu iskustava.

Predstavnici OCD-a i škola vide korisnost Modela naročito kod sudionika s prethodnim iskustvom jer ih može potaknuti na nadogradnju postojećih znanja i ostvarivanje novih suradnji.

Izdvajaju dokumentaciju koja se tiče vrednovanja koraka u procesu kao alat za unapređenje vlastitog rada. Istovremeno, i početnici mogu imati iznimnu korist kako bi započeli nove oblike suradnje i proširili vidike. Općenito, gledajući priloge, jako su im olakšali administraciju, dali gotov okvir i mehanizam primjene u budućim projektima te smanjili mogućnost pogreške.

Predstavnici OCD-a i nastavnici prepoznaju Model kao moguće rješenje problema s nedostatkom predviđenog vremena za GOO kao međupredmetnu temu u postojećem obliku i pri tome navode suradnju s udrugama kao

ključan faktor. Smatraju da suradnja škola i udruga, kako je opisano u Modelu, može oplemeniti odgoj i obrazovanje učenika. Za usvajanje sadržaja se posebno pokazalo korisnim što su u škole dolazili gostujući predavači.

“Ovakvu suradnju smatram izuzetno pozitivnom jer dozvoljava izlazak iz postojećih okvira školskog okruženja i time proširuje vidike svih sudionika.”

Osim navedenog, izdvajaju naglasak na zajedničkim vrijednostima promoviran Modelom. Iako se može činiti da se dijeljenje zajedničkih vrijednosti u suradnji podrazumijeva, navode kako je korisno što im Model pridaje posebnu pažnju te potiče sudionike na isto.

Kada govore o novim saznanjima potaknutim pilot provedbom, predstavnici OCD-a i škola izdvajaju bolju informiranost, ostvarivanje novih suradnji, provedbu drugačijih aktivnosti i organizaciju radionica. Napominju korisnost dokumentacije pri usustavljanju i provedbi koraka te mogućnost izdvajanja pojedinih elemenata za unapređenje postojeće dokumentacije. Također, opisuju edukaciju pri ovom procesu kao izrazito kvalitetnu i svrhovitu.

Zadovoljni su podrškom, komunikacijom i prilikom za razvoj tijekom pilot provedbe. Suradnja im je bila pozitivna i smatraju da je odlično funkcionirala. Participativni pristup dozvolio im je aktivno sudjelovanje,

iznošenje ideja i primjedbi koje su uvažene, a naknadno i povratnu informaciju, što vide kao izrazito pozitivno.

Prijedlozi za poboljšanje Modela

Projektni tim

“Promociju smatram izuzetno važnim aspektom u uspješnosti Modela, kako tijekom tako i nakon pilot provedbe.”

Kada se postavilo pitanje načina na koji bi se moglo unaprijediti Model, projektni tim naglasio je kako bi *follow-up* projekt bio idealna forma za poboljšanje postojećeg produkta. Neki od članova projektnog tima dodatno bi radili na promociji i vizualnom identitetu Modela suradnje, dok su se drugi dotakli jačanja umrežavanja i zagovaranja na lokalnoj razini. Uz to, smatraju kako bi bilo korisno

revidirati Model za par godina, kada će se dobro vidjeti na koji način se Model koristi. Naglasili su i kako bi voljeli uključiti druge županije, koje nisu bile uključene u okviru ovog projekta.

Predstavnici OCD-a i nastavnici

Nastavnici i predstavnici organizacija civilnog društva naznačili su mali broj stvari koje bi bile moguće u opciji nadogradnje Modela suradnje izrađenog u okviru projekta. Uz to što su pohvalili izrađene priloge, neki su napomenuli kako bi im bilo korisno kada bi se neki oblici dokumentacije skratili za pojedinačne aktivnosti. Međutim, drugi sudionici pilot faze projekta naglasili su kako je dovoljno da se određeni prilozima koriste u određenim situacijama, a ne nužno da se svi

“Kao nedostatak Modela vidim količinu administracije pri izvođenju kratkih, jednokratnih radionica. Smatram da je primjereniji pri dugoročnoj suradnji.”

dostupni prilozima koriste u svim oblicima suradnje. Nadalje, smatraju kako bi bilo korisno da se informacije o udrugama šalju i direktno ravnateljima, koje vide kao jako važne za uspostavljanje suradnje. Upravo zbog ovoga neki od njih pohvaljuju prilog Sporazum o suradnji. Generalno, predstavnici OCD-a i nastavnici ne vide potrebu za poboljšanje samoga Modela, koliko potrebu da se radi na tome kako bi ta suradnja bila jednostavnija u sustavnom smislu, pa tako između ostalog, dio njih vidi nastavnike kao neku vrstu ambasadora koji će zagovarati ovakav oblik suradnje za zajednički rad s učenicima.

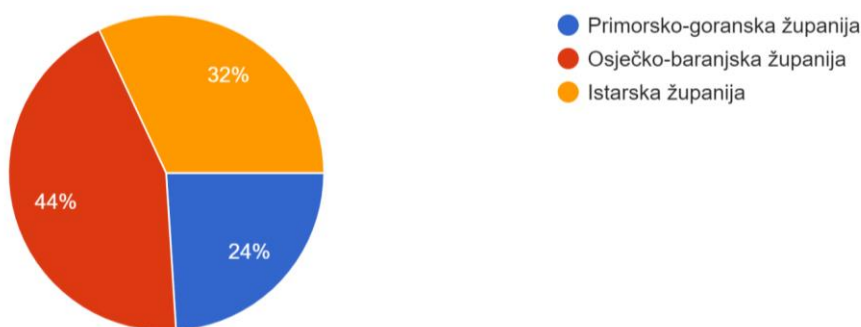

REZULTATI ANKETNIH UPITNIKA

Anketni upitnik za nastavnike i predstavnike OCD-a

Uzorak ove ankete sastojao se od 25 ispitanika, od čega ih najviše, 40% (njih 10), dolazi iz organizacija civilnog društva. Nakon toga, njih 28% dolazi iz srednjih škola, jednako kao i iz osnovnih. Jedna osoba u uzorku dolazi iz Centra za odgoj i obrazovanje.

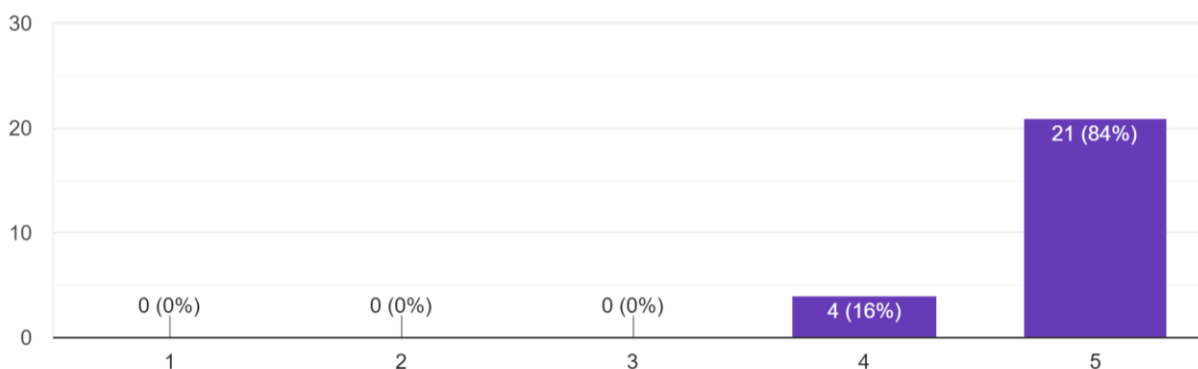
Slika 1. Županija iz koje dolaze ispitanici

Većina ispitanika dolazi iz Osječko-baranjske županije, nakon čega slijede oni iz Istarske pa oni iz Primorsko-goranske županije (Slika 1). Najveći je postotak ispitanika, njih 84%, što ne iznenađuje, barem s obzirom na poznate trendove u okviru obrazovanja.

Slika 2. Zadovoljstvo Modelom suradnje

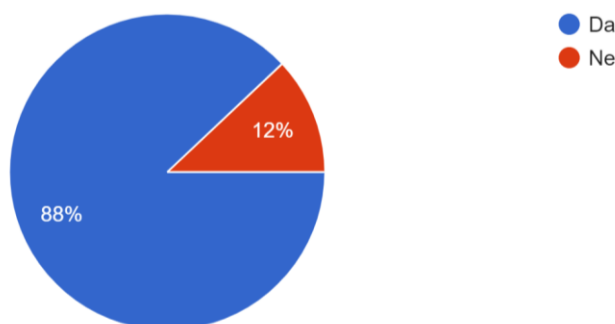
Koliko su generalno zadovoljni Modelom ispitalo se u idućem pitanju (Slika 2). Velika većina ispitanika u potpunosti je zadovoljna Modelom suradnje, dok je njih 16% vrlo zadovoljno. Njih 92% u potpunosti se slaže kako je naglašavanje zajedničkih načela na početku suradnje korisno. Uz to, 84% ispitanika se u potpunosti slaže kako će im Model koristiti za nastavak suradnje u okviru GOO.

Kako im je Model proširio znanja o različitim oblicima i načinima suradnje u potpunosti smatra njih 72%, njih 20% se slaže, a njih 8% je neutralno ili neodlučno. Da im je Model i posebno Katalog aktivnosti OCD-a povećao razinu informiranosti potrebni za rad u potpunosti se slaže njih 68%, dok se ostali, njih 32% slažu.

Kada ih se pitalo o komunikaciji, njih 56% se u potpunosti slaže kako je Model i pilot provedba doveo do bolje komunikacije između nastavnika i predstavnika OCD-a. Njih 40% se slaže s tom tvrdnjom, a njih 4% (što je u ovom uzorku jedan ispitanik) ostalo je neutralno. Njih 48% se slaže, a njih 40% se u potpunosti slaže kako je planiranje suradnje po Modelu smanjilo osjećaj (pre)opterećenosti. Ispitanici većinski (njih 76%) u potpunosti smatraju kako su glavni koraci Modela suradnje razumljivi, dok njih 88% smatra kako su ti koraci primjenjivi u različitim kontekstima suradnje. Da im je Model olakšao administrativne poslove koje dolaze o okviru suradnje u potpunosti smatra njih 56%, dok se njih 36% slaže s tom izjavom. U ovom pitanju prvi puta vidimo kako se jedan ispitanik u potpunosti ne slaže s ovom izjavom.

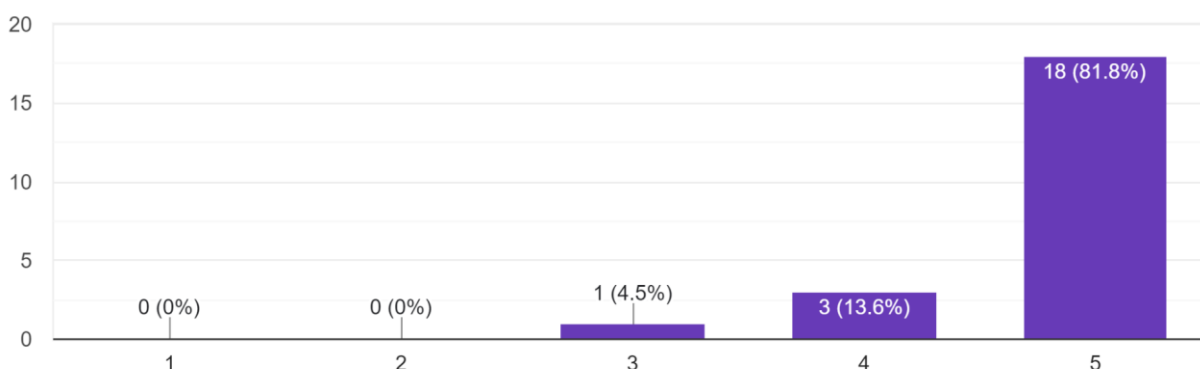

Slika 3. Korištenje priloga Katalog aktivnosti

Kada ih se pitalo o priložima ili dokumentima koje su koristili u okviru pilot projekta, najviše njih je koristilo Katalog aktivnosti (Slika 3).

Slika 4. Prikaz ocjene korisnosti priloga Kataloga aktivnosti

Najveći dio onih koji su ga koristili smatra kako je ovaj prilog u potpunosti koristan (Slika 4.). Nakon toga, 72% njih koristilo je Potpisnu listu, koju 83.3% smatra u potpunosti korisnom, dok 11.1% smatra korisnom, a njih 5.6% (1 ispitanik) smatra kako nije korisna. Od ostalih dokumenata, 60% ih je koristilo prilog Suglasnost za sudjelovanje učenika i učenika. 80% je ovaj prilog ocijenilo kao u potpunosti koristan, je po 6.7% njih naglasilo kako je prilog koristan, bili su neodlučni i ocijenili su ga kao da nije koristan. Njih 56% koristilo je Sporazum o suradnji, za koje 92.9% smatra da je u potpunosti koristan prilog. Evaluacije aktivnosti za korisnike korisnice koristilo je 48% ispitanika, s 66.7% ga je ocijenilo kao u potpunosti korisnim dokumentom,

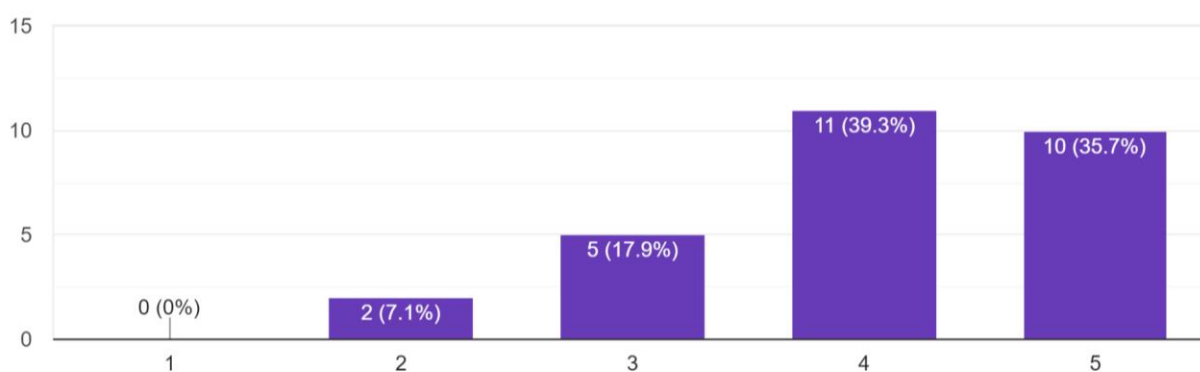
dok je ostatak označio kako je koristan. Nešto manje od polovice, 40% ispitanika, koristilo je izrađen Izvještaj o provedenoj aktivnosti. Da je u potpunosti koristan za njega smatra 80% ispitanika, dok je po 10%, ili po 1 ispitanik u uzorku, označio kako je djelomično koristan ili kako nije koristan. Potvrde o sudjelovanju koristilo je 36% ispitanika, ali svi koji su ga koristili smatraju kako je u potpunosti koristan. Manji dio ispitanika, njih 32% je koristilo prilog Komunikacijski plan, a u potpunosti ga korisnim smatra 75% ispitanika, dok ga po 12.5% smatra korisnim ili su neodlučni. Nakon toga he njih 28%, je koristilo Monitoring plan. Od onih koji su ga koristili, u potpunosti korisnim ga smatra 71.4%, dok ga jednaki postotak, 14.3%, smatra korisnim ili je neodlučno. Najmanje ispitanika, 24%, koristilo je prilog Evaluacija aktivnosti za organizacijski tim, a od tog postotka je njih 83.3% naznačilo kako je u potpunosti koristan, dok je 16.7% (ponovno 1 osoba u uzorku) naznačilo kako je koristan.

Anketni upitnik za učenike

Anketni upitnik za učenike ispunilo je 28 ispitanika.

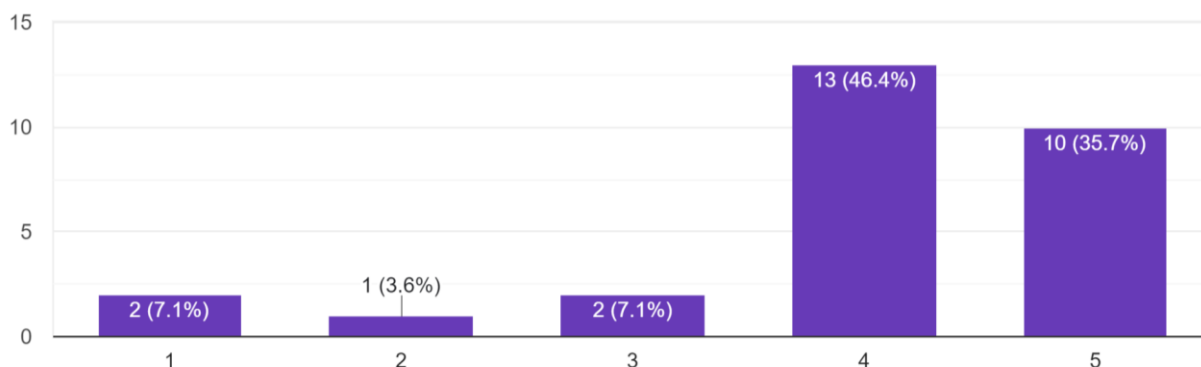
Slika 5. Zadovoljstvo načinom provedbe sadržaja GOO

Najveći broj učenika, njih 39.3%, bilo je zadovoljno načinom provođenja međupredmetne teme, dok je njih 35.7% u potpunosti zadovoljno. Manji broj njih izrazio je neutralan stav ili je iskazao kako nije zadovoljan (Slika 5).

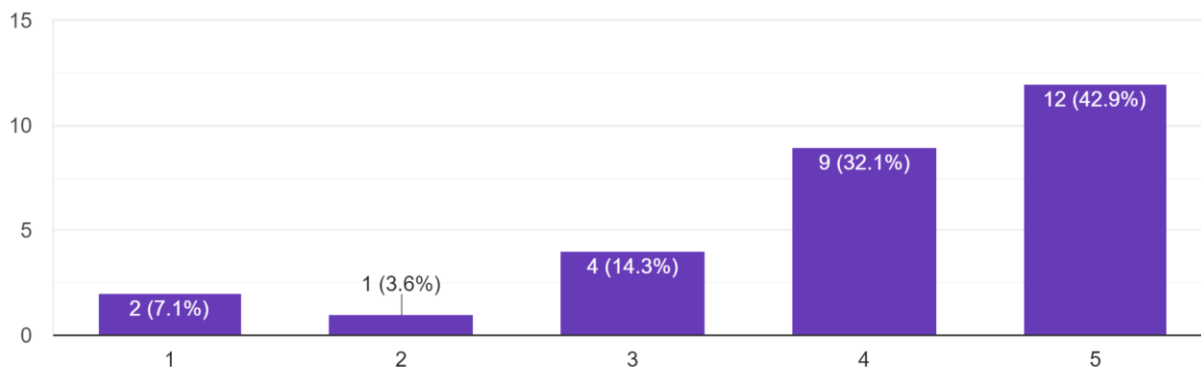

Slika 6. Zanimljivost sadržaja GOO

Koliko je učenicima sadržaj građanskog odgoja i obrazovanja zanimljiv vidljivo je u idućem pitanju, gdje ga je većina (46.4%) slaže ili u potpunosti slaže (35.7%) da je zanimljiv (Slika 6.).

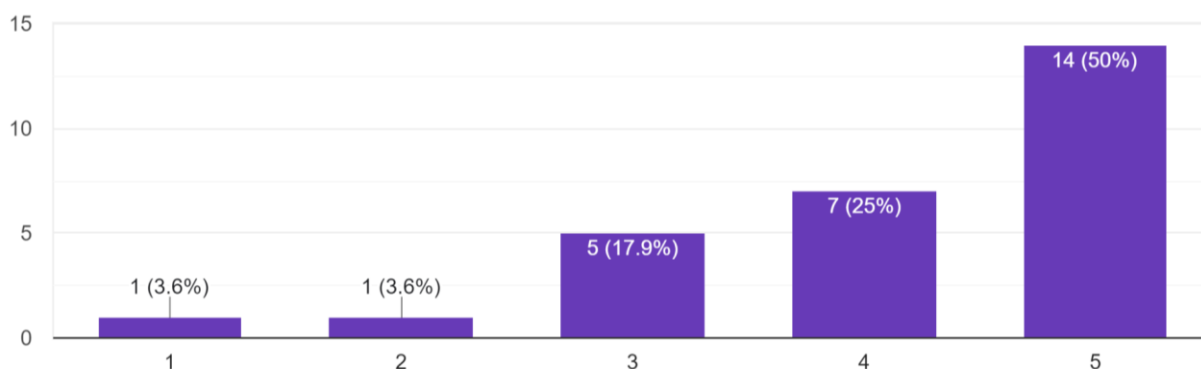
Slika 7. Korisnost GOO tema u svakodnevnom životu

Da su teme koje se obrađuju u okviru građanskog odgoja i obrazovanja korisne u njihovoj svakodnevici u potpunosti se slaže 42.9% učenika, dok se njih 32.1% slaže s ovom izjavom. Uz to, da lako usvajaju teme koje se obrađuju smatra u potpunosti njih 46.4% (Slika 7).

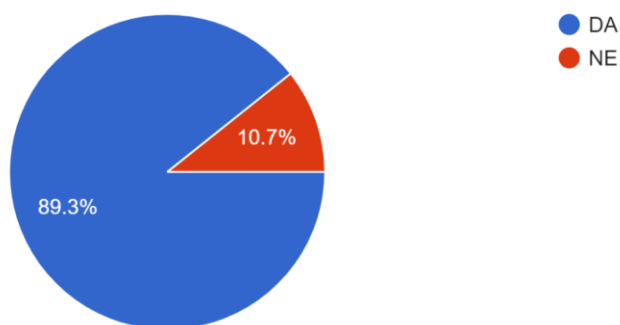

Slika 8. Atmosfera tijekom GOO

Kada ih se pitalo je li atmosfera tijekom aktivnosti GOO bila ugodna, u potpunosti su se složili njih 50%, dok se 25% slagalo, a 17.9% bilo neodlučno (Slika 8).

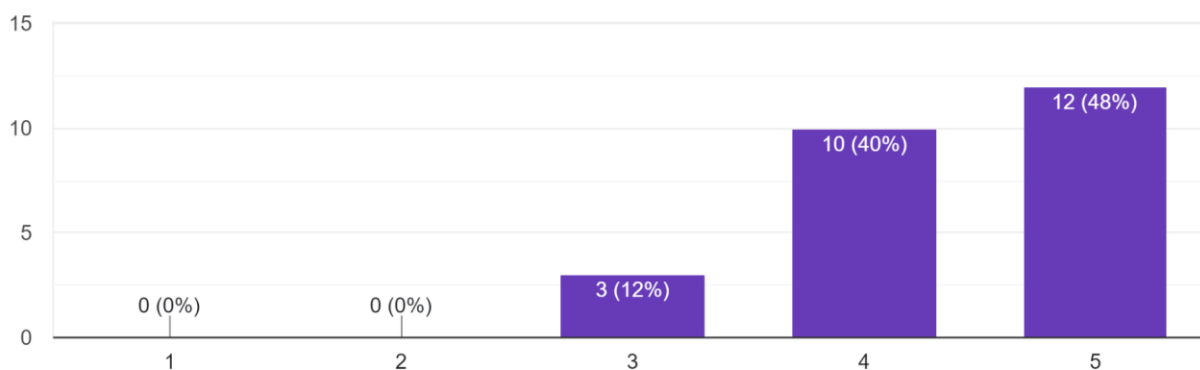
Slika 9. Obradivanje tema iz GOO kroz praktičnu nastavu

Velika većina ispitanika (89.3%) naznačila je kako su teme GOO obrađivali praktično, kroz radionice, terensku nastavu ili slično (Slika 9).

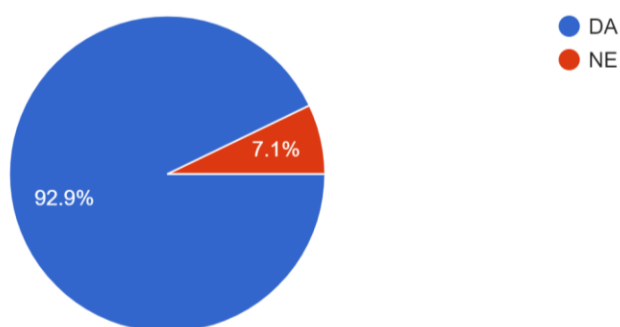

Slika 10. Ocjena praktične nastave

Od onih koji su na prethodno pitanje odgovorili da, najviše (48%) ih je u potpunosti zadovoljno ovim oblikom nastave, nakon čega slijede oni koji su zadovoljni (40%) (Slika 10).

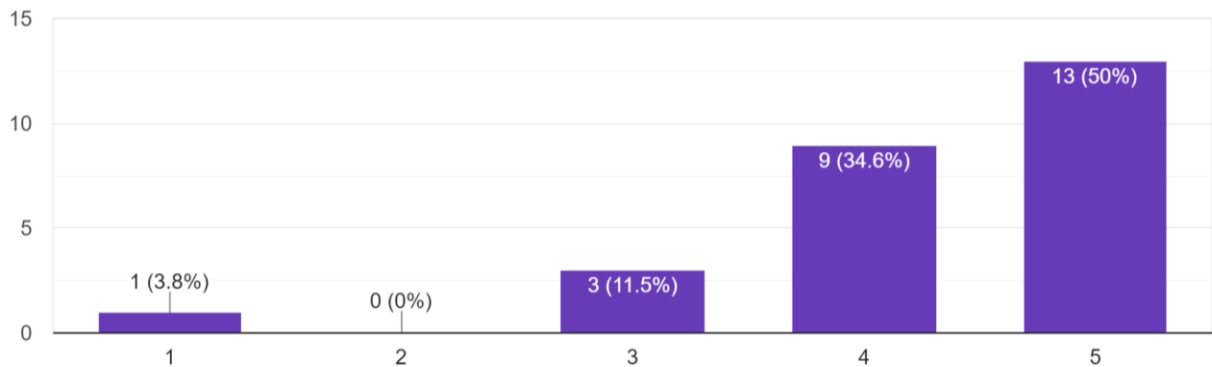
Slika 11. Iskustvo drugih izlagača

Velika većina učenika (92.9%) ima iskustvo izlagača koji nisu njihovi nastavnici (Slika 11.).

Slika 12. Ocjena drugih izlagača

Polovici učenika u potpunosti su se sviđjeli gosti izlagači, dok su se sviđjeli 34.6% njih. Ambivalentno je njih 11.5%, a uopće se nisu sviđjeli 3.8% učenika, odnosno 1 učeniku u ovom uzorku (Slika 12.).

U posljednjem pitanju u ovom upitniku zanimalo nas je na koji način učenici žele obrađivati teme iz građanskog odgoja i obrazovanja u budućnosti. Najveći broj učenika zainteresiran je za izlete, nakon čega bi teme GOO obrađivali kroz radionice. Dio njih želi vidjeti više filmova i predavanja. Dvoje ih je spomenulo opciju da se teme građanskog odgoja i obrazovanja obrađuju kroz izložbe. Po jedan ispitanika napisao je kako bi ove teme obrađivao kroz sport.

ZAKLJUČAK

Model suradnje odgojno-obrazovnih ustanova i organizacija civilnog društva (dalje: OCD), osmišljen kroz nekoliko faza (istraživanje, radne skupine, pilot provedba Modela) ima za cilj unapređenje suradnje u provedbi građanskoj odgoja i obrazovanja (dalje: GOO).

U svrhu analize i unapređenja provedena je vanjska evaluacija pilot provedbe Modela, koja se provodila u šk. god. 2022./2023. na području Istarske, Osječko-baranjske i Primorsko-goranske županije. Evaluacijom se nastojalo dobiti uvid u perspektivu korisnika te njihovo viđenje slabih i jakih strana Modela, dobiti uvid u perspektivu izvoditelja te njihovo viđenje slabih i jakih strana Modela i konačno, dobiti uvid u perspektivu projektnog tima te njihovo viđenje slabih i jakih strana Modela.

Fokus grupe – projektni tim

Projektni tim reflektirao se na dobre i loše strane tijekom procesa izrade Modela. Izradu su doživjeli kao živi proces, slijed logičnim s obzirom na činjenicu da je započeo istraživačkom dionicom koja je uzela u obzir potrebe i poteškoće u suradnji škola i OCD-a.

Kao izazov procesa prepoznali su nedostatak aktivnosti daljnjeg praćenja budući da projektna logika to nije omogućila. Naglasili su i probleme koji proizlaze iz načina na koji funkcionira međupredmetna tema građanski odgoj i obrazovanje, kao i različitih konteksta udruga i škola, poput vremenske razlike projektnih ciklusa i školske godine.

Projektni tim navodi kao glavnu prednost Modela dobru strukturu i konciznost što pripisuju opširnoj komunikaciji tijekom pripreme te smatraju da je koristan alat za budućnost ovog tipa suradnje škola i OCD-a. Naglašavaju da Model svojim priložima pomaže usustaviti postojeće procese, dati smjernice i vođenu strukturu. Suradnju unutar projektnog tima opisuju kao izrazito zadovoljavajuću s posebnim naglaskom na podršku od strane voditelja projekta.

Što se tiče prijedloga za poboljšanje Modela, projektni tim naglasio je kako bi *follow-up* projekt bio idealna forma za poboljšanje postojećeg produkta. Neki od članova projektnog tima vide korist u promociji i vizualnom identitetu Modela suradnje, dok se drugi dotaknuli jačanja umrežavanja i zagovaranja na lokalnoj razini.

Fokus grupe – nastavnici i predstavnici organizacija civilnog društva

Predstavnici OCD-a i nastavnici smatraju kako je suradnja kroz proces pilotiranja bila izuzetno ugodna, pozitivna, konstruktivna i produktivna. Vide vrijednost u tome što se u okviru procesa pilotiranja Modela stvorilo razumijevanje za različite kontekste iz kojih dolaze i empatija prema poteškoćama s kojima se svaka od strana susreće.

Kao izazove na koje su naišli izdvajaju nedostatak svijesti o potrebi suradnje između škola i organizacija civilnog društva te postojanje negativnog mišljenja o neformalnom tipu obrazovanja koji bi se odvijao u kontekstu škole. Smatraju kako je problem što ne postoji sustavna podrška suradnji u okviru građanskog odgoja i obrazovanja. Ipak, većinom ukazuju na probleme koji proizlaze iz šireg konteksta, a ne toliko samog Modela. Kao prednost izdvajaju priloge općenito jer su im olakšali administraciju, dali gotov okvir i mehanizam primjene u budućim projektima te smanjili mogućnost pogreške. Prepoznaju Model i kao moguće rješenje problema s nedostatkom predviđenog vremena za GOO kao međupredmetne teme u postojećem obliku. Osim navedenog, izdvajaju bolju informiranost, ostvarivanje novih suradnji, provedbu drugačijih aktivnosti i organizaciju radionica kao nova saznanja potaknuta pilot provedbom.

Generalno, predstavnici OCD-a i nastavnici ne vide potrebu za poboljšanje samoga Modela, koliko potrebu da se radi na tome da suradnja bude jednostavnija u sustavnom smislu.

Anketni upitnik – predstavnici organizacija civilnog društva i nastavnici

Izradom dva anketna upitnika dobiven je pregled stavova i mišljenja sudionika u pilot provedbi Modela. Tako su svi nastavnici i predstavnici organizacija civilnog društva koji su ispunjavali anketu generalno zadovoljni ili u potpunosti zadovoljni Modelom. Uz to, svi Model vide kao razumljiv, odnosno jasan, kao i primjenjiv u različitim kontekstima. Jednako tako, svi ispitanici iskazali su kako se u potpunosti slažu ili slažu s time da je inicijalno naglašavanje zajedničkih načela bilo korisno za bolju suradnju. Da će im Model koristiti u daljnjem radu smatraju svi osim jednog ispitanika, dok je 92% mišljenja kako im je Model proširio znanje o različitim oblicima i načinima suradnje. Svi ispitanici prepoznali su kako je Model povećao njihovu informiranost ili dostupnost informacija relevantnima za suradnju. Samo jedan ispitanik ostao je ambivalentan, dok se svi ostalu slažu ili u potpunosti slažu kako im je Model olakšao komunikaciju s partnerima u suradnji. Svi osim tri ispitanika stava su kako im je Model smanjio osjećao opterećenosti u zajedničkoj izvedbi GOO. Nastavno na to, osim jednog ispitanika koji se u potpunosti ne slaže i jednog koji je neodlučan, ispitanici se slažu ili u potpunosti slažu kako im je Model olakšao administrativnu stranu suradnje. Više od polovice ispitanika koristilo je priloge poput Kataloga aktivnosti, Sporazuma o suradnji, Potpisne liste, Suglasnosti za sudjelovanje učenika i učenica. Kada ih se pitalo da ocjene priloge koje su koristili, njima su suglasno izrazito zadovoljni.

Anketni upitnik – učenici

S druge strane, 76.7% učenika je zadovoljno načinom provedbe GOO u ovoj godini. Da su im sadržaji bili zanimljivi izjavilo je njih 78%, a da će im teme koje su obradili koristiti u životu misli njih 76.7%. Koliko lako usvajaju sadržaj građanskoj odgoja i obrazovanja pokazali su u idućem pitanju, gdje ih se 80% slaže ili u potpunosti slaže kako ih je bilo lako usvojiti. Njih 76.6% radnu atmosferu tijekom međupredmetne teme ocijenili su kao ugodnu. Da su se teme iz GOO obrađivale na praktičan način potvrdilo je njih 90%, a da im se takav pristup sviđa smatra njih 88.9%. Isto tako, najviše njih, 93.3% je doživjelo predavanja od strane izlagača koji nisu njihovi nastavnici, a velikoj većini (85.7%) su se ta izlaganja i svidjela. Kada ih se pitalo o načinima na koje bi željeli obrađivati teme iz GOO u idućoj godini, većina se odlučila za izlete ili radionice.

PRILOZI

Protokol razine 1: Protokol za fokus grupu namijenjenu nastavnicima i predstavnicima organizacija civilnog društva:

Poštovani_e, danas ćemo razgovarati o Modelu suradnje odgojno-obrazovnih ustanova i organizacija civilnog društva u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja. Molim vas da na pitanja koja ću vam postaviti odgovorite iskreno. Svi podaci dobiveni u ovoj fokus grupi koristit će se isključivo u svrhu analize podataka za evaluaciju u okviru projekta MODUS koji izvode Udruga Delta, Centar za građanske inicijative Poreč, Udruga Breza iz Hrvatske i Menneskerettighetsakademiet iz Norveške. Sudjelovanje u fokus grupi je dobrovoljno, a podaci su anonimni i nije ih moguće povezati s ispitanicima_ama. Za početak, mogu li dobiti pristanak da se naš današnji razgovor snima?

1. Ukratko opišite svoje iskustvo sudjelovanja na ovoj pilot provedbi.
5. Opišite dobre strane procesa. Što vam je najviše koristilo? Koji dijelovi ili materijali?
6. Opišite slabije strane procesa. Postoji nešto što vam je nedostajalo (npr. neki materijali)?
7. Koji su glavni izazovi koje ste imali u suradnji? Kako ste ih riješili? Navedite i druge moguće prijedloge rješenja.
8. Prokomentirajte podršku koju ste imali kroz pilot provedbu.
a. Što je bilo dobro?
b. Postoji li neki oblik podrške koji vam nedostaje u suradnji s OCD-om/školom?
9. Primjećujete li kod sebe da sada, zahvaljujući Modelu suradnje, Primjećujete li kod sebe da sada, zahvaljujući Modelu suradnje, neke stvari vi radite, osjećate ili vidite drugačije? Pojasnite svoj odgovor.

10. Razmislite o priložima koje ste dobili u okviru Modela.
a. Koje ste priloge koristili u pilot provedbi Modela?
b. Imate li prijedlog kako unaprijediti pojedine priloge?
c. Koje niste? Pojasnite zašto.
11. Je li administrativni dio u fazi pripremnih aktivnosti olakšan Modelom i procesom pilot provedbe? Na koji način?
a. Postoji li neki dio (administrativnog) opterećenja u kojem još trebate dodatnu podršku?
12. Imate li osjećaj da ste bolje informirani o radu organizacija civilnog društva? / Imate li osjećaj da vam je pružanje informacija nastavnicima olakšano?
13. Što ćete od onoga što ste naučili iz provedbe Modela primijeniti u svom daljnjem radu? Jesu li Model i proces pilotiranja otvorili nove suradnje ili ideje?
14. Kakve izmjene biste preporučili u slučaju revidiranja Modela suradnje?
15. Postoji li nešto što nisam pitala, a da smatrate važnim? Ne

Protokol razine 2: Protokol za fokus grupu namijenjenu sudionicima projektnog tima

1. Ukratko opišite svoje iskustvo i dojmove procesa izrade Modela.
2. Opišite čime ste najviše zadovoljni, to jest, koje su po vama najbolje strane Modela.
3. Opišite slabije strane Modela. Smatrate li da još nešto nedostaje kako bi suradnja između škola i organizacija bila još uspješnija?
4. Koji su glavni izazovi koje ste imali u izradi Modela? Smatrate li da ste ih uspješno riješili?
5. Kakve izmjene biste preporučili u slučaju nadogradnje Modela suradnje?
6. Postoji li nešto što nisam pitala, a da smatrate važnim?

Protokol razine 3: Protokol za anketni upitnik namijenjen predstavnicima organizacija civilnog društva i nastavnicima

Poštovani_e, pred vama se nalazi kratki upitnik o vašem iskustvu s Modelom suradnje odgojno-obrazovnih ustanova i organizacija civilnog društva (OCD) u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja. Molimo vas da pažljivo pročitate pitanja i odgovorite iskreno. Svi podaci dobiveni ovim upitnikom koristit će se isključivo u svrhu analize podataka za evaluaciju u okviru projekta MODUS koji izvode Udruga Delta, Centar za građanske inicijative Poreč, Udruga Breza iz Hrvatske i Menneskerettighetsakademiet iz Norveške. Sudjelovanje u anketi je dobrovoljno, a podaci su anonimni i nije ih moguće povezati s ispitanicima_ama.

Uvodna pitanja	
1. Županija iz koje dolazim:	PGŽ, OBŽ, IŽ
2. Mjesto iz kojeg dolazim:	
3. Spol:	
4. Dob:	
5. Vrsta organizacije iz koje dolazim:	OŠ, SŠ, učenički dom, OCD, nešto drugo

Na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem), označite sljedeće segmente:	
6. Generalno sam zadovoljan_a Modelom i njegovom pilot provedbom.	1 2 3 4 5
7. Jasno naglašavanje zajedničkih načela na početku suradnje smatram korisnim.	1 2 3 4 5
8. Model će mi koristiti za nastavak suradnje sa školama ili OCD-ovima u okviru GOO.	1 2 3 4 5
9. Model mi je proširio znanje o različitim oblicima i načinima suradnje.	1 2 3 4 5
10. Model suradnje i Katalog aktivnosti OCD-a povećali su razinu informiranosti ili dostupnost informacija o organizacijama civilnog društva / školama koje su potrebne za moj rad.	1 2 3 4 5

11. Model i pilot provedba poboljšali su komunikaciju između predstavnika škole i OCD-a.	1 2 3 4 5
12. Planiranje suradnje škola i OCD-a po Modelu smanjuje osjećaj (pre)opterećenosti.	1 2 3 4 5
13. Glavni koraci Modela suradnje (pripreme aktivnosti, uspostava suradnje, provedba suradnje, evaluacija i planiranje održivosti suradnje) su razumljivi, odnosno jasni.	1 2 3 4 5
14. Glavni koraci Modela suradnje (pripreme aktivnosti, uspostava suradnje, provedba suradnje, evaluacija i planiranje održivosti suradnje) primjenjivi su u različitim kontekstima suradnje.	1 2 3 4 5
15. Model i pripadajući prilozi olakšali su mi administrativne poslove vezane uz suradnju škola i OCD-a.	1 2 3 4 5
16. Naznačite koje od dokumenata za provedbu suradnje ste koristili:	
a. Obrazac za izradu kataloga aktivnosti organizacija civilnog društva	DA NE
b. Upute za ispunjavanje kataloga aktivnosti organizacija civilnog društva	DA NE
c. Sporazum o suradnji	DA NE
d. Monitoring plan	DA NE
e. Komunikacijski plan	DA NE
f. Potpisna lista	DA NE
g. Suglasnost za sudjelovanje učenika i učenica	DA NE
h. Izvještaj o provedenoj aktivnosti	DA NE
i. Potvrda o sudjelovanju	DA NE
j. Evaluacije aktivnosti za korisnike i korisnice	DA NE
k. Evaluacija aktivnosti za organizacijski tim	DA NE
l. Evaluacija suradnje	DA NE
17. U slučaju da ste odgovorili DA na jedno ili više od prethodnih pitanja, procijenite u korisnost dokumenata za provedbu suradnje na skali od 1 (uopće nije koristan) do 5 (u potpunosti je koristan):	
a. Obrazac za izradu kataloga aktivnosti organizacija civilnog društva	1 2 3 4 5

b. Upute za ispunjavanje kataloga aktivnosti organizacija civilnog društva	1	2	3	4	5
c. Sporazum o suradnji	1	2	3	4	5
d. Monitoring plan	1	2	3	4	5
e. Komunikacijski plan	1	2	3	4	5
f. Potpisna lista	1	2	3	4	5
g. Suglasnost za sudjelovanje učenika i učenica	1	2	3	4	5
h. Izvještaj o provedenoj aktivnosti	1	2	3	4	5
i. Potvrda o sudjelovanju	1	2	3	4	5
j. Evaluacije aktivnosti za korisnike i korisnice	1	2	3	4	5
k. Evaluacija aktivnosti za organizacijski tim	1	2	3	4	5
l. Evaluacija suradnje	1	2	3	4	5

Protokol razine 4: Protokol za anketni upitnik namijenjen učenicima:

Drage učenice i dragi učenici, pred vama se nalazi kratki upitnik koji se odnosi na teme iz građanskog odgoja i obrazovanja. Građanski odgoj i obrazovanje međupredmetna je tema, odnosno usvaja se kroz teme unutar školskih predmeta. Njegova svrha je osposobiti učenike da postanu odgovorni članovi društva i zajednica u kojima se nalaze. Obuhvaća znanja o ljudskim pravima, demokraciji i političkim sustavima. Neke od tema koje se uče u sklopu građanskog odgoja i obrazovanja su mirno rješavanje sukoba, rješavanje društvenih problema demokratskim putem, dijalog, poštovanje drugog i drugačijeg, odgovornost, dostojanstvo, sloboda i ravnopravnost.

Molimo vas da pažljivo pročitate pitanja i da na njih odgovarate iskreno. Sudjelovanje u upitniku dobrovoljno je i odgovori koje date neće se moći povezati s vama, dakle, anonimni su.

Hvala vam!

Pred tobom se nalazi par izjava o temama iz građanskog odgoja i obrazovanja u kojem si sudjelovao_ala ove godine. Molim te da ih procijeniš na skali od 1 (koji označava 'uopće se ne slažem') do 5 (koji označava 'u potpunosti se slažem'):	
1. Zadovoljan_na sam načinom provedbe sadržaja iz područja građanskog odgoja i obrazovanja u školi	1 2 3 4 5
2. Sadržaji građanskog odgoja i obrazovanja bili su mi zanimljivi.	1 2 3 4 5
3. Teme građanskog odgoja i obrazovanja su mi korisne u svakodnevnom životu.	1 2 3 4 5
4. Teme iz građanskog odgoja i obrazovanja lako usvajam.	1 2 3 4 5
5. Radna atmosfera tijekom aktivnosti građanskog odgoja i obrazovanja bila mi je ugodna.	1 2 3 4 5
Molim te, za iduće tvrdnje procijeni jesu li istinite ili ne:	

6. Teme iz građanskog odgoja i obrazovanja obrađivali smo praktično (kroz radionice, grupni rad, terensku nastavu i slično)	DA NE
Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio DA, na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem), označi:	
a. Praktična nastava mi se sviđa.	1 2 3 4 5
Molim te, za iduće tvrdnje procijeni jesu li istinite ili ne:	
7. Teme iz građanskog odgoja predstavljali su i drugi izlagači_ce, ne samo moji nastavnici_ica.	DA NE
Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje bio DA, na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem), označi:	
a. Izlaganja o temama iz građanskoj odgoja drugih (koji nisu nastavnici_ce) su mi se svidjela.	1 2 3 4 5
8. Sadržaje iz građanskog odgoja i obrazovanja iduće godine želim usvajati na isti način.	1 2 3 4 5
9. Na koji način želiš obrađivati teme iz GOO sljedeće godine (npr. predavanja, radionice, izleti, filmovi, izložbe...)	